

Norsk Skogfinsk Museum

Furubergsvegen 42, NO-2256 Grue Finnskog

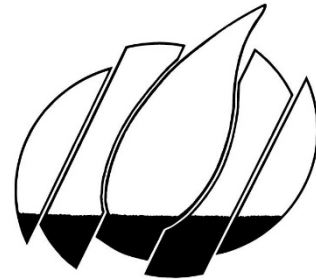
Besøksadresse: Svullrya gamle skole

Faglig rådgiver: E-post: fsk338@gmail.com

Tlf.: Mobil: (+47) 900 29 447

Org.nr.: 990 366 128 MVA

Avdelinger: Gruetunet Museum / Finnetunet / Austmarka Historielag / Åsnes Finnskog Historielag

www.skogfinnskuseum.no

Rapport for tildelt stipend for Norsk Skogfinsk Museums studiereise; Skogfinsk materiale i arkiver i Finland.

Reisen gjennomført 11.-21. oktober 2023.

Arkivforbundet bevilget i 2023 stipend på 25.000 kroner til Norsk Skogfinsk Museum for å gjennomføre en studiereise for å få oversikt over skogfinsk materiale i arkiver i Finland. Stipendet ga mulighet for museet til å gjennomføre studier som museet har hatt planer om i mange år. Reisen ble gjennomført av Birger Nesholen og Sanna Auramo Paaer.

Bakgrunn for ønske om studiereisen

Undertegnede har siden midt på 1970-tallet arbeidet med skogfinnene som historisk innvandringsgruppe i Norge – fram til 2005 som bestyrer ved Gruetunet Museum og fra 2005 til i dag som faglig leder/faglig rådgiver ved Norsk Skogfinsk Museum.

Den folkegruppen som ble til skogfinnene i Skandinavia utvandret fra det indre av Finland fra slutten av 1500-tallet og bosatte seg i stor geografi i Midt-Sverige og på Østlandet i Norge. Bosettingene på Østlandet skjedde fra 1640-tallet, og Finnemantallet 1686 viser bosetting i 40 kommuner fordelt på 7 fylker på Østlandet.

I arbeid med skogfinnenes historie og kultur er det helt nødvendig å ha kunnskaper om Finland og finsk kulturinnhold som referanse for skogfinnenes kulturinnhold og utvikling. Undertegnede har siden 70-tallet gjennomført mer enn 50 reiser til Finland, der svært mange av reisene har vært studiereiser i landsbygder i Savolaks og Nord-Karelen, for bl.a. dokumentasjon av bygninger og eldre byggeskikk, som referanse for skogfinske bygninger og utviklingen av bygningstradisjoner i skogfinske områder i Skandinavia. På disse tidligere reisene i Finland har jeg selvfølgelig besøkt en rekke museer, og også en del arkivinstitusjoner.

Bakgrunn for at det finnes materiale om skogfinnene i arkiver i Finland

Med skogfinnene som utvandrere fra Finland, har flere enkeltpersoner og institusjoner i Finland hatt periodevis stor interesse for skogfinnene. Flere enkeltforskeres reiser og flere mer organiserte forskningsreiser er gjennomført til skogfinske områder både i Sverige og Norge, fra tidlig på 1800-tallet fram til midt på 1900-tallet. Flere av ekspedisjonene framover på 1900-tallet hadde som hovedmålsetting å dokumentere det skogfinske språket, gjennom omfattende nedtegnelser av språk og stedsnavn og med intervjuer tatt opp på voksruller, senere lydbånd. I tillegg ble det samlet en god del tradisjonsmateriale og en del gjenstander, i

tillegg til at det ble tatt en god del fotografier. Materialet fra disse reisene finnes i dag spredt i flere arkivinstitusjoner i Finland – hovedsakelig i Helsingfors og Åbo.

Jeg har gjennom fagkontakter og besøk i finske arkivinstitusjoner kjent til en del av dette materialet mer og mindre overfladisk gjennom lang tid, og har sett at her ligger det et stort materiale som i stor grad bidrar med verdifull dokumentasjon om skogfinnene i Skandinavia. Det aller meste av dette arkivmaterialet er på finsk, noe som skaper begrensninger i tilgjengelighet til materialets innhold, når man ikke kan finsk språk. Det aller meste av sitater og referanser i trykt litteratur til dette materialet, er også på finsk.

Nødvendig med kombinasjon av kunnskaper om skogfinnene og finsk språk

Det er selvfølgelig mengder av personer som kan finsk, men for denne type materiale er det en stor fordel med personer som samtidig har gode kunnskaper om finsk kultur og historie, og også om skogfinnenes historie og kultur i Skandinavia – for å kunne vurdere materialet ut fra det grunnlag av interesse det er samlet fra, og ut fra det grunnlag av skogfinske forhold det er samlet i. En slik person bør i tillegg være god på skandinavisk språk, for å kunne oversette mest mulig presist til svensk eller norsk.

De siste par årene har museet utviklet samarbeid med en person som har nettopp alle disse egenskapene. Det er Sanna Auramo Paaer, som arbeider som journalist på det finske nyhetsprogrammet Uutiset på SVT. Hun har allsidig bakgrunn og erfaring både i det journalistiske og det kulturhistoriske – og også i det språklige fra oppvekst og skolegang i Finland, og de siste 30 år som bosatt i Sverige. Hun arbeidet i to somre som bemanning av den skogfinske garden Kvarntorp i Lekvattnet i Värmland, og eier selv en gammel skogfinsk boplass på Finnskogen. De senere årene har hun laget flere programmer fra Finnskogen på Uutiset, der mange av programmene også har vært fra norsk side av grensen. Hun studerer etnologi ved Uppsala universitet på fritiden der hun skriver oppgaver med skogfinske perspektiv. Hun var en ideell kollega for å gjennomføre studiereisen med, for å få en første oversikt over skogfinsk materiale i arkiver i Finland.

Gjennomføring av studiereisen

Vi gjennomførte studiereisen i tiden 11.-21. oktober 2023, med effektivt opphold i Finland med besøk i arkiver 13.-19 oktober. Dagene før og etter dette gikk til forberedelser og etterarbeid. Reisen ble foretatt med tog til og fra Stockholm, og med nattbåt Stockholm-Helsingfors og retur nattbåt og buss Åbo-Stockholm.

Som finskspråklig var Sanna den som i tiden før reisen hadde de fleste kontakter med aktuelle arkiv med anmodning om besøk, forklaring av bakgrunn for besøket og å få en viss oversikt over typer og mengde materiale om skogfinnene i de aktuelle arkivene.

Disse forberedelsene med arkivinstitusjonene gjorde besøkene svært effektive, der vi i løpet av 7 dager besøkte og/eller skaffet oss innsikt i skogfinsk materiale i 13 arkiver, fordelt på Helsingfors og Åbo. Noen institusjoner inneholder flere ulike arkivavdelinger, og de institusjonene/arkivene vi fikk innsikt og oversikt i på reisen, var:

- Kansallisarkisto / Riksarkivet
- Kansalliskirjasto / Nationalbiblioteket
- Kansallismuseo / Nationalmuseet
- Kotus / Institutet för inhemska språk, Biblioteket
- Kotus / Institutet för inhemska språk, Finska dialektarkivet
- Kotus / Institutet för inhemska språk, Namnarkivet
- Museovirasto / Museiverket
- Museovirasto / Museiverket, JOKA / Journalistiska bildarkivet
- Museovirasto / Museiverket, Kuvakokoelmat / Bildsamlingarna
- SKS / Finska litteratursällskapet
- Siirtolaisuusinstituutti / Migrationsinstitutet
- Turun yliopisto / Åbo universitet
- Åbo Akademi

Takket være Sannas finskspråklige forhåndskontakter med arkivene, hadde alle arkivene gjort imponerende forberedelser ved at personalet hadde tatt arbeidet med å lage en viss oversikt over aktuelt materiale, og også å finne fram en del materiale som lå klart til oss på pulter eller vogner for å gå igjennom da vi kom. I noen arkiver er det skogfinske materialet så omfattende i volum at vi fikk eksklusiv tilgang til å arbeide i selve magasinlokalene for å skaffe oss den oversikt vi hadde mulighet for på vår begrensede tid. Det var til og med personale som strekte seg langt ut over normal arbeidstid og arkivets stengetid for at vi skulle kunne få maksimalt utbytte av vårt besøk!

Mengde skogfinsk-relatert materiale varierer mye fra arkiv til arkiv, som naturlig er, men nettopp oversikten over det er nyttig kunnskap.

Vi visste at Nationalmuseet hadde sine siste åpningsdager den helgen vi var i Helsingfors, før de innførte en flerårig stengning for en omfattende ombygging og tilbygging av museet. Dette var praktisk for oss, der vi kunne utnytte museets gratis 48-timers sammenhengende åpningstid til vårt museumsbesøk før nedstengningen – så vi avsluttet museumsbesøket klokken 03 natt til søndag.

Vi visste om Nationalmuseets planer for langtids stengning, men hadde ikke oppfattet at stengningen også ville gjelde for museets underliggende avdelinger. Dette amputerte vår mulighet til å skaffe mer detaljert egeninnsikt i deler av museets og Museiverkets arkiver og materiale i løpet av reisen. Gjennom forhåndskontaktene og kontakter i ettertid, har vi allikevel en generell oversikt.

Våre opphold i både Helsingfors og Åbo var i apartments-hotell der vi med egen matlaging kunne effektivisere dagene til arkivbesøk – og også flere besøk på kveldstid i antikvarier med kjøp av meget nyttig litteratur til museets bibliotek. Også i slike sammenhenger er det selvfølgelig meget nyttig å ha med en finskspråklig person som også kjenner både finsk og skogfinsk kultur godt. Reisen fra Helsingfors til Åbo tok vi med tog på sen kveldstid for ikke å forbruke dagtid for arkivbesøk.

Resultat av studiereisen

Studiereisen gjorde at vi fikk innsikt i arkiver og materiale på det nivå som vi hadde ambisjon og målsetting om, sett i forhold til tiden vi hadde til disposisjon. Vi prioriterte å få en viss oversikt over mange arkivinstitusjoner, framfor å gå på dypet av arkivinnhold. Takket være de forberedelser som institusjonene hadde gjort med både skriftlige oversikter og framfinning av

utvalgt materiale, fikk vi allikevel mer detaljert innsikt i en del materiale enn det vi hadde regnet med.

I alle arkivene fikk vi tillatelse til å fotografere dokumenter/materiale. Vi tok mer enn 1.700 fotografier av arkiver og dokumenter – dels som dokumentasjon av innholdet i enkeltdokumenter/saker ettersom institusjonene hadde tatt arbeidet med å lete dem fram – og dels fotografier som eksempler på materiale, og som hukommelse for innhold med tanke på å komme tilbake for mer detaljerte studier i framtiden. Eldre tiders innbinding av løbladmateriale til tykke bokbind, gjør det problematisk med både fotografering og skanning der teksten går helt inn i limingen av innbindingen. Det vil derfor være teknisk utfordrende å få gode skanninger av en god del enkeltdokumenter, men tekniske/elektroniske muligheter som løser dette finnes kanskje allerede.

Vi hadde på forhånd kjennskap til en del arkiver og materiale i noen av institusjonene, ettersom de er «allment kjente» i skogfinsk sammenheng, og forekommer bl.a. i henvisninger i litteratur, avhandlinger og andre sammenhenger. Slike henvisninger fra ulike forfatters bruk av materiale i sine sammenhenger, sier allikevel ingenting om hva materialet/arkivet totalt inneholder. Målsettingen med studiereisen var derfor nettopp å få en første oversikt over arkiver og innhold, slik at oversikter over dette kan være til nytte for framtidige forskere og interesserte innen det skogfinske interesseområdet i Skandinavia.

I tillegg fant vi både detaljmateriale og større enkeltarkiver, bl.a. fra norske delen av Finnskogen, som vi aldri har hørt om, og som kanskje aldri er utnyttet i noen sammenheng. Noe av dette materialet er av en slik størrelse og interesse at museet vil forhandle med arkiveier om mulighet for samarbeid om skanning, oversetting og publisering.

Alle institusjonene vi besøkte var svært villige til å dele materiale med Norsk Skogfinsk Museum. Dette har bl.a. resultert i at museet allerede har fått digitale versjoner av materialsamlinger som arkivene har digitalisert. Én institusjon tok til og med arbeidet med å digitalisere resterende materiale innen en samling, for at museet skulle få en komplett samling. Det er etablert egne avtaler for museets bruk av dette materialet.

Flere institusjoner har gitt museet tilgang til arkivenes interne databaser, slik at museet har søkemulighet dypere inn i databasenes materiale enn det som er tilgjengelig for allmennheten.

Oppsummering

Studiereisen var meget vellykket, og vi er meget fornøyde med resultatet vi fikk ut av reisen. De oversikter vi fikk gjennom besøk i arkivene skaper grunnlag for videre samarbeid med flere av institusjonene, noe vi allerede har fulgt opp etter reisen.

Ettersom det aller meste av dette arkivmaterialet er på finsk, vil det måtte oversettes til skandinavisk språk for å tilgjengeliggjøres for det skogfinske interesseområdet i Skandinavia. Tilgjengeliggjøring av materialet vil derfor bli et videre arbeid, dels i samarbeid med de aktuelle arkivinstitusjonene.

Norsk Skogfinsk Museum starter bygging av nytt museumsbygg i mars 2024, og sammen med parallell planlegging og delfabrikering av byggets store permanente utstilling, vil dette ta mye arbeidsressurser de kommende par år. Museets arbeidskapasitet framover vil være avhengig av de nye stillingene som museet har behov for i 2024 og 2025; stillinger som bl.a.

er nødvendige for å kunne drifte museumsbygget både teknisk og overfor publikum. Museumsbygget planlegges åpnet på ettersommer/tidlig høst 2025.

Museet søkte i desember 2023 Kulturrådet/Kulturdirektoratet om prosjektmidler til et større prosjekt for videre arbeid med finskspråklig materiale om skogfinnene i finske arkiver og finskspråklig litteratur. Dersom det blir økonomi til å realisere det prosjektet, vil arbeidet med dette finskspråklige materialet kunne gå parallelt med museets øvrige virksomhet.

Norsk Skogfinsk Museum fikk i Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport av 1. juni 2023 stor støtte for utvikling som *nasjonalt kultur- og kunnskapssenter for hele den skogfinske minoriteten*. Vi har forventning om at dette raskt kan utvikle seg i form av økte ressurser.

Norsk Skogfinsk Museum takker Arkivforbundet for stipendet, som brakte museet et betydningsfullt steg videre i utviklingen!

Grue Finnskog 23. januar 2024

Birger Nesholen
Faglig rådgiver
Norsk Skogfinsk Museum.